

nopsa, sinoptici, tako kasnije tumači riječi Isus, Krist Mesija i dr. Iza ovoga dijela, pače još bolje u njemu samomu među bilješkama, bolje bi stajali oni navodi iz Staroga Zavjeta i biblijska realia, koja je auktor postavio već prije u posebnu tablu. Držim, da je u ovakovom djelu suvišna naznaka perikopa nedjeljnih i blagdanskim evanđelja. Na koncu su knjige dodane dvije geografske karte: Palestine u bojama i Jeruzalema u crtežu. Ali karta Palestine je površno izrađena, s mnogo geografskih pogrešaka, napose udaljenosti i položaja pojedinih mjesta jer, što je još gore, daje mjerilo, koje odgovara mnogo većoj karti.

Jezik je lijep, lagan i gladak. Papir fin i svijetao, a tisak točan i bez pogrešaka.

D. Nikola Žuvić.

Vannutelli Primo, Schemi di lezioni su S. Paolo,² Roma 1937, str. 176.

Plodni biblijski pisac, svećenik Primo Vannutelli, koji se od početka svoga javnoga rada bavio pojedinim pitanjima iz Staroga i Novoga Zavjeta, bavi se zadnjih nekoliko godina isključivo Novim Zavjetom, koji obrađuje sistematski. Ovo je djelo izazvala prilika, kad je bio pozvan od središnjice Katoličke Akcije, da drži u Mondragone predavanje o Sv. Pavlu na studentskom tjednu Katoličke Akcije. Održao je predavanje: *San Paolo nella spiritualità dello studente*. Ovo predavanje postavlja sumarično na početku svoje knjige mjesto predgovora. Tu saznajemo, da je Pobožna udruga sv. Jeronima za širenje sv. evanđelja bila osnovana 27. travnja 1902. od trojice velikih muževa: Jakova della Chiesa, kasnijega pape Benedikta XV., barnabite P. Semeria i bibliciste po zanimanju P. Genocchija. Sv. Pismo se širi. Protestantско Biblijsko inozemno Društvo u Londonu raspacalo je samo kroz godinu 1937. oko milijun primjeraka. Treba čitati sv. Pismo i s katoličke strane, da se upozna »manna absconditum«. Ali nije dosta čitati. Treba razumjeti, dobiti svijetla, lucere, illuminare. I na koncu *ad inflammandum accendi — ardere*. Rezultat je: *Lucere et ardere perfectum est*, jer je to prema Gospodnjim riječima onaj ignis njegov, ljubav. Vannutelli daje 31 shemu iz svijui poslanica sv. Pavla sa zgodno izabranim naslovima. U zagradama upućuje na uvodna djela k sv. Pavlu od A. Coiazzi, *Le 14 lettere di S. Paolo*, koje je glavno, kao i na drugo djelo istoga auktora: *S. Paolo Apostolo cittadino Romano*. U svim shemama kratko navodi vrijeme i mjesto postanka dotične poslanice, kao i posebne perikope. Obrađuje nauk, gdje ima i vrlo lijepih i duhovitih egzegetskih zaključaka. Svršava praktičkim aplikacijama po riječima same perikope Pavlove poslanice.

Knjiga će vrlo dobro doći svim propovjednicima kao i vođama društava Katoličke Akcije, Bratovština, Društava Srca Isusova i Marijinih Kongregacija.

Dr. Nikola Žuvić.

Wikenhauser Dr. Alfred, Die Kirche als mystischer Leib Christi nach dem Apostel Paulus. Münster in Westfalen 1937,³ str. VIII+244.

Profesor Novoga Zavjeta na katoličkom bogoslovskom fakultetu sveučilišta u Freiburgu in Breisgau, od prije poznat biblijski pisac, obrađuje u ovom djelu isključivo na temelju sv. Pisma moderno pitanje o Crkvi kao mističkom tijelu Kristovu. Svoje zaključke iznosi lijepim

stilom i laganim tumačenjem, koje ne će umarati ni teologa ni uopće školovana svjetovnjaka. Ova je knjiga ujedno izvrstan dopunjak već izdane monografije *Christusmystik des hl. Paulus*, koja je bila izdana godine 1928. u kolekciji *Biblische Zeitfragen XII*, 8—10. Bit Crkve može se shvatiti samo po knjigama Novoga Zavjeta. Iza Kristovih riječi u evanđeljima nitko nam ne daje takvih pojmova kao sv. Pavao, koji kao što je prije bio *supra modum* = prekomjerno *καθ' υπερβολήν* progonitelj Crkve Božje (Gal 1, 13), tako je kasnije postao gorući revnitelj i pobjedonosni vjernik više nego ikoji drugi apostol (1 Kor. 15, 10). Kao bit Pavlova nauka o Crkvi je njegovo naziranje, kad je promatra kao tijelo Kristovo. Tajna životna veza vjernika s Kristom osniva se na pripadanju ovom tijelu, Crkvi. Već je do sada napisano dosta djela s katoličke strane o Kristovom mističnom tijelu: J. Anger, J. Vetter, Th. Käppeli, L. Deimel, E. Mersch, Constantin Noppel, E. Mura, F. Grivec i neki drugi, većinom sa spekulativnoga i historijskoga stanovišta, dok su s biblijskoga stanovišta, i to vrlo sumarično i kratko, obrađivali W. Köster, E. Mersch i E. Mura. Sa strane protestanata pisao je još godine 1919. Fr. Schmidt, *Der Leib Christi. Eine Untersuchung zum urchristlichen Gemeindegedanken*. Tu Schmidt obrađuje isključivo Pavlovu ideju o Kristovu tijelu, ali njegovih zaključaka ne može teologija prihvatiti već radi apriorističkoga protestantskoga stava. Zato profesor Wikenhauser ovom knjigom ispunja prazninu, koja se već odavna osjeća u katoličkoj teologiji o Crkvi s čisto Novozavjetnog tekstualnoga stanovišta.

U prvom općem dijelu govori o temeljnim crtama Pavlove Crkve, koja je novi Božji narod. Pojam Ekklesia u Pavlovim poslanicama (Kol. 1, 18. 24; Efež. 1, 22; 3, 11, 21; 5, 23. 24. 25. 27. 29. 32. i dr.) i LXX prevodilaca, gdje dolazi 96 puta i označuje udružene Izraelce, sakupljenu općinu izraelskoga naroda, skup njihov — qahal (Dobschütz, u *Zeitschrift für neutestamentliche Wissenschaft* 1929, str. 109 sl.). Kao paralelna oznaka za Crkvu je riječ »svet, sveti« (i anđeli i spaseni u nebu 1 Sol. 3, 13; 2 Sol. 1, 10; Klš. 1, 12; Efž. 2, 19) u Djelima apostolskim, drugim poslanicama i Otkrivenju Ivanovu, kako su to shvatili već i prvi kršćanski pisci. Crkva je vlast, moć, ali ne od ovoga svijeta. Ona je Kraljevstvo Božje, ne od ovoga svijeta, ali u svijetu od pojave Isusove do njegova drugoga dolaska.

U specijalnom dijelu iznosi jasno najprije status *quaestionis* o Crkvi kao Kristovomu tijelu. Protestanti H. Schlier i E. Käsemann tumače po značenju riječi *σῶμα* koje u glavnom tumače organizmom (1 Kor. 12, 14; Rimlj. 12, 4) i zaključuju, da je Pavlov nauka o Crkvi kao tijelu Kristovomu analogan slici u gnostičkomu mitu o pračovjeku — Anthropos ili Aion — pračovjek — Anthropos. Ali pračovjek u ovome mitu je prikazan kao neko jedinstvo duša, koje sve zajedno predstavljaju njegovo pneumatično tijelo, a pojedine duše su udovima ovoga tijela. Po spomenutom Schmidtu je ovdje iznesena helenističko-stoička nauka o organizmu. Ali Pavao ne govori o Crkvi kao o jednom, jednostavnom tijelu uopće, nego o tijelu Kristovomu, i to zato, da naglasi jedinstvo vjernika s Kristom, koji su spaseni po njemu kao

svomu Spasitelju. Malo se razlikuje način, kojim su iznesene ove misli Pavlove u velikim poslanicama i poslanicama iz ropstva. Radi ovih unutarnjih razloga zabacuju protestanti poslanice captivitatis, posebno Kološanima i Efežanima. Wikenhauser zato govori najprije apologetski o poslanicama Kološanima i Efežanima, zatim na duže tumači pojedina mjesta i odgovara na protivničke stavove. Interesantne su pojedinosti, kao na pr. str. 152, gdje je govor o posl. Rimljanima i 1 Korinćanima, veli, da po svemu jasno izlazi, da je volja Božja, što postoje kršćani (kršćanske crkve?) s različitim darovima — harizmata (Rimlj. 12, 6; 1 Kor. 12, 11. 28). Nosioi harizmata su obvezani da djeluju na opće dobro, jer u kršćanstvu (kršćanskim zajednicama) imaju svi udovi svoje značenje; ništa nije bezvrijedno.

Djelo je potrebno dogmatičaru i egzegeti. Po sebi se preporuča izvršna egzegeza i rijetka piščeva erudicija. **Dr. Nikola Žuvić.**

Kösters L., Wer ist Jesus Christus? Das Ergebnis der Wissenschaftlichen Erforschung des Christusproblem. Dülmen in Westfalen, 3. u. 4. Aufl. 1938, 8°, str. 48.

Pisac je profesor teologije u Frankfurtu na Majni, te je objavio tokom prošle godine opsežnu knjigu (str. 354) pod naslovom: *Unser Christusglaube*, a početkom god. 1938. jednako veliku: *Die Kirche unseres Glaubens*. U tim se knjigama većinom nalazi sadržaj ove knjižice s naučnim kritičkim aparatom i obilnim navodimo. Je li Isus Krist Sin Božji, je li ili nije pravi Bog? Pitanja su, koja se moraju riješiti, jer se baš na tim pitanjima dijele duhovi. Dok Kristovo Božanstvo po krštenju ispovijeda oko 700 milijuna kršćana (382 milijona katolika, 340 milijuna protestanata, oko 140 milijona pravoslavaca i ostalih kršćanskih zajednica), Krista ne pozna ili niječe još puna jedna milijarda i 300 milijuna ljudi. Pa i mnogi kršćani pobijaju Kristovo Božanstvo. Ovi i koji zahtijevaju kojekakve kobne kompromise, jednostavno hule na Krista.

Auktor ponajprije ukratko iznosi sisteme i pokušaje, kojima su htjeli i pojedinci i neke škole protumačiti Kristovu pojavu. Zatim prikazuje nauk i djelovanje Baura, Paulusa, Straussa do zadnjih racionalista, modernista, koji su se utjecali nemogućim rješenjima, tako da su konačno zanijekali i historijsku opstojnost Kristovu usprkos skoro savremenih svjedoka sa strane pogana: Plinija, Tacita i Suetonija i Židova Josipa Flavija.

Apologija svega kršćanstva uopće, pojedinaca, učenjaka i konačno Crkvenoga učiteljstva naučava drukčije nego svi oni. Isusova osoba, slika Spasiteljeva, kako je prikazuju evanđelja, harmonijski je jedinstvena pojava. Pred Bogom dijete, Sin Božji, pred ljudima junak, Spasitelj, brat. Sve jasno svjedoče knjige Novoga Zavjeta (bez obzira na inspiraciju) kao historijska vrela. Ove su do nas došle cjelovite i nepokvarene. Tekst Novoga Zavjeta možemo i danas pokazati (kako po starim papyrima, tako i po kodeksima i drugim rukopisima na tisuće, počevši iz prvih vijekova do najmodernijih kritičkih izdanja, koja su priređena najdotjeranijom metodom, kojom se služe najekzotičnije nauke.